

УДК: 338.43:332.1

Трансформація українського села в умовах сучасних ризиків та загроз

Курепін В.М.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри методики професійного навчання,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: Досліджено ризики та загрози сучасності та особливості трансформації українського села в небезпечних умовах сучасності. Проаналізовано вплив воєнних, та техногенних факторів на розвиток сільських територій та їх вплив на економічні й соціальні показники стійкості. Обґрунтовано напрями підвищення стійкості та ефективності розвитку українського села в умовах сучасних ризиків та загроз.

Ключові слова: трансформація сільських територій, українське село, сучасні ризики, сталий розвиток, продовольча безпека.

В умовах сучасних викликів трансформаційні процеси в суспільстві та економіці зумовлюють актуальність захисту та створення безпечного середовища для розвитку сільських територій. Набувають особливого значення сучасні реалії, які мають характер впливу воєнних дій, економічної нестабільності, демографічних змін та зовнішніх й внутрішніх ризиків [1, с. 594]. Завдяки невизначеним умовам суттєво ускладнюється функціонування сільських територій. Це потребує негайного перегляду традиційних підходів до їх розвитку.

Зростаючі загрози в яких перебувають більшість сільських територій України впливають на їх економічну та стратегічну функцію. Села в умовах повномасштабної війни мають забезпечувати продовольчу безпеку, підтримку національної економіки та соціальну стабільність. Але низка проблем, зокрема: скорочення населення, обмежений доступ до інфраструктури та ресурсів, трудова міграція, зниження інвестиційної привабливості суттєво заважають робітникам села виконувати свої функції у повному обсязі. Виникає необхідність трансформаційних процесів, де нові моделі розвитку будуть орієнтовані на підвищення стійкості до зовнішніх впливів [2, с. 98].

Сучасні виклики, особливо воєнного характеру, можуть бути мінімізовані впровадженням інноваційних підходів, цифрових технологій та ефективних управлінських рішень. Це надає аграрному сектору дієву модернізацію, що зрозуміло підвищує якість життя громадян України. Не обійтися без підтримки місцевих громад, розвитку підприємницької діяльності та створення умов для залучення інвестицій.

Вплив воєнних дій та пов'язаних із ними ризиків зумовлюють глибокі структурні зміни, у тому числі у соціальному та економічному середовищі трансформаційних процесів українського села. Значні втрати, яких зазнають сільські території, зокрема: скорочення виробничих потужностей; руйнування інфраструктури [3, с. 27]; порушення логістичних ланцюгів тощо ускладнюють ведення аграрної діяльності та знижують рівень економічної активності. Воєнний стан посилює навантаження на

місцеві громади та їх мешканців, які змушені адаптуватися до нових умов функціонування.

Трансформація, це зміна структури зайнятості та демографічні процеси. Під час воєнного стану відбувається мобілізація працездатних осіб, відтік населення з територій бойових дій, зростання ролі внутрішньо переміщених осіб у сільських громадах. Це суттєвий вплив на кадровий потенціал аграрного сектору та потребу у нових підходах до організації умов праці [4, с. 80]. Одночасно зростає значення до локальної самодостатності, розвитку малих форм господарювання та підвищення ролі сімейних селянських й малих та середніх фермерських господарств у забезпеченні продовольчих потреб.

Умови воєнного стану посилюють безпековий вимір розвитку сільських територій. Він характеризується врахуванням ризиків мінної небезпеки, певних обмежень доступу до земельних ресурсів [5, с. 181], підвищених вимог до захисту інфраструктури. Такі умови ведення бізнесу потребують впровадження адаптивних управлінських рішень, спрямованих на забезпечення стійкості та безпечності сільських територій.

Розглянемо вплив воєнних ризиків та загроз на функціонування аграрного сектору на прикладі Миколаївської області. Регіон з початку воєнних дій має пошкодження сільської інфраструктури, мінування земель, порушення логістичних маршрутів та обмеження доступу до ресурсів, інші небезпеки прифронтової зони. Регіон має також має зниження обсягів виробництва, ускладнення проведення польових робіт, зростання витрат на ведення господарської діяльності.

Мають місце економічні ризики - нестабільність ринків, зростання цін на матеріально-технічні ресурси, у тому числі на енергоносії, суттєве зниження інвестиційної активності [6, с. 34]. Вже п'ятий рік сільські території Миколаївської області обмежені у можливостях модернізувати виробництво, підвищити доходи населення та знизити рівень економічної вразливості. Сільськогосподарські підприємства змушені проводити адаптаційні заходи до нових реалій, оптимізуючи витрати та шукати альтернативні шляхи розвитку.

Присутні й соціальні ризики, це демографічні зміни: відток населення, мобілізація працездатних осіб. збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб. Це суттєвий вплив на розвиток трудового потенціалу сільських громад, рівень зайнятості та соціальну стабільність. Також маємо зростання навантаження на систему соціального забезпечення, а це потребує додаткових економічних ресурсів та ефективних управлінських рішень.

Демографічна криза, така як втрата трудового потенціалу, зрозуміло вплинула на розвиток місцевої економіки завдяки зниженню спроможності територій до саморозвитку. Умови нестабільності посили соціальну вразливість сільської місцевості, зокрема зростання безробіття та обмежений доступ до якісних соціальних послуг знизили рівень життєзабезпечення населення.

Є у наявності й додаткові виклики, такі як: нестабільний рівень розвитку інфраструктури; ускладнений доступ до ринків збуту, ресурсів та базових послуг. Якщо додати транспортні, енергетичні та соціальні проблеми з якими постійно

стикаються мешканці сільської місцевості [7, с. 23], маємо знижену якість життя та ускладнення щодо реалізації стратегій розвитку села на місцевому рівні.

Отже, в сучасних умовах ризиків та небезпек трансформація українського села зумовлює необхідність переходу до адаптивних моделей управління. Вони мають бути орієнтовані на підвищення стійкості сільських територій та забезпечення їх ефективного функціонування, сприятиме формуванню конкурентоспроможного та сталого аграрного сектору в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

1. Іваненко В. С. Шляхи виживання та розвитку українського бізнесу під час воєнного стану. Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи : матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, ОНЕУ, 10-11 жовтня 2025 р.). Одеса, 2025. С 595-598. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22542>.
2. Курепін В. М., Зубехіна-Хайят О. В. Механізми антикризового управління як основа адаптації бізнесу до турбулентного середовища. *Modern Economics*. 2025. № 54(2025). С. 95-103. DOI:[https://doi.org/10.31521/modecon.V54\(2025\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V54(2025)-13).
3. Іваненко В. С. Макроекономічні аспекти економічної безпеки підприємств аграрного профілю. Управління механізмами гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв; 26–28 листопада 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 27-28. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23929>.
4. Іваненко В.С. Демографічні зміни та стійкість в Україні. Проблематика і перспективи сталого розвитку України в аспекті синергії інтеграції економіки, бізнесу та HR-інжинірингу : матеріали III всеукраїнської наукової конференції студентів та молоді (м. Хмельницький, 15 травня 2025 р.). Хмельницький : ХНУ, 2025. С 78-81. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/22280>.
5. Іваненко В. С. Протимінна діяльність в рамках процесу посередництва: плюси і мінуси. Цивільний захист в умовах війни : збірник тез доповідей I міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 17-18 квітня 2025 р. Львів : ЛДУ БЖД, 2025. С 181-182. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/21164>.
6. Кузнецова В. А. Економічна безпека як ключовий фактор стабільності та ефективного розвитку підприємства. Управління механізмами гарантування фінансово-економічної безпеки соціально-економічних систем різних рівнів функціонування : матеріали IV всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв; 26-28 листопада 2025 р.). Миколаїв : МНАУ, 2025. С. 33-34. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/23932>.
7. Дідняк А. В. На шляху до сталого розвитку: амбіції агробізнесу щодо впровадження сільськогосподарських практик. Екологічні та соціальні аспекти розвитку економіки в умовах євроінтеграції : матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 23-25 жовтня 2024 р.). Миколаїв : МНАУ 2024. С 22-25. URL:<https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/18914>.

Annotation: The risks and threats of modernity and the peculiarities of the transformation of the Ukrainian village in the dangerous conditions of modernity are investigated. The impact of military and technogenic factors on the development of rural areas and their impact on economic and social indicators of sustainability are analyzed. The directions for increasing the sustainability and effectiveness of the development of the Ukrainian village in the conditions of modern risks and threats are substantiated.

Keywords: transformation of rural areas, Ukrainian village, modern risks, sustainable development, food security.